

Emnenr. 2

Fylke: Hordaland

Tilleggsspørsmål nr.

Herad: Kvam

Emne: Transport av høg

Bygdelag: Gyselse

Oppskr. av: Jakob A. Vik

Gard: Vik - ore

(adresse): Gyselse

G.nr. 42 Br.nr. 6

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. ja

B. Eller om den er etter andre heimsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

Haurt noko av foreldri og godfar

SVAR

1 Nei. Alle slo på same måten men dersom det ikkje haurt visse slakter til húsmannplassen, so laut húsmaannen leiga seg slakta av eigarer. Det vart då gjeru slakter som låg lenger oppi liti eller meir avbakk sleg. Dei som leiga for slakta fekk då eigarer litt eller fleire vinturless med høg, eller som dei vart saude om.

Húsmaann og bøndu slakta med dei lengst avsidesliggende slakter om lag på same tid.

Vik og Mo som hadde lite beite på vårstalane ton slaktera til beite for omkring 100 år sidan dvs omkring 1860-65.

Gyselse - største garden i Kvam hadde rikeleg beite. Dei slo på Fetla. Rindane. Babnane og Flakbavnane til omkring 1925.

Då vart det utskifting og jordskifte. Dei fekk kvar sine teigar der dei alle jord og skog. Då legde dei

nye løer, nye sal eller no
 kalla dei det "hytter". Då tok
 dei til å dyrka opp flatare
 omkring "Feld" dei beste stællene
 nedmed "Tilgadalssvatnet" og
 stællene på Remane, Bolmane
 og Flakbalmane var nedlagde
 Under siste krigar tok dei til
 å leggja bilveg opp til "Feld"
 8-9 km og denne vegen var
 ferdig i 1961. No for dei mykje
 meir høyt frå Tilgadalen frå
 den dyrka mark, enn dei
 fikk før då dei raska og slo
 innetter dalen og oppetter
 alle liden og brott.

På Bonestolen "Spänsdalen"
 har det og vore utskiftinger.
 Der har dei agso dyrka opp
 store "fjell" allmed stalskuss.
 Dei har agso ferje bilveg til
 stals og kopper no kvart
 år hever mange billass
 med godt høyt.

Husmenne der som ikkje
 hadde best leigde høykøyrarar
 frå slike gardar det dei ikkje
 hadde utslatter ferje.

Prisen for å kopa eit høylæss
 var kr 1.- då's kr 1.- for
 dagen for best og maner
 frå kr 6-7 om morgaen til
 kr 15 (3 em). I Eldre 1914
 gjeva prisen opp først til
 kr 2.- sidan til 5-6 kr
 dagar som var første daglon
 for det var stult i kveg 1925.

Det var fleire måtar. På flat mark bar dei høgit um på ryggen. Bruka kyratag. Slo inn oppi berakke berak, so kunde ein bruke sloe og var det svot berak "rodda". Ei rodda open o narmare o og i i ubalen var kunde av fleastlag onlag som ei not eller gann med store manuskat 12-15 em.

Det var laga som ein skult sekk, 1.5-2 m i tverrmål. Vart fylt med gras eller høy. Styrte til med eit taggi opningi og so vart det brenst austad og rulla ned eller berakka eller beraki.

Det er lenge sidan dei bruke "rodda". Dei unge vil allige kva rodda er.

Ein drag i augi so gode meuzder på ein slar, høgdi ei høybör.

Eit kyratag sküde vera 6 fannar langt, dvs val 11 m. På musten selte dei ei hovold laga av ask eller eik so:

Kyrataget var dubbelt og vart lagt so. Person høgit var hessa tok dei o hessane og la kvar troa i eit hovoldfang. 6 til 7 fang vart ei hovold høybör i kva

4.

4

Ein drog bær endan av
taget gjennom hovaeldi og
smørte bœri godt til.
Sette seg so med og tok
ein arm inni kvadet tagarm.
Då bær armar var på plass
smørde ein taget godt til og
so la ein seg på eit kne
og reiste seg opp.

Var det godt tung bœri. So
var det god hjelp i at ein
eller ei letta eller på bœri
slik at ein kom på kne,
då var ein hjelpen og det
var lett å reisa seg.

Den som skulde hjelpe til at
keraren reiste seg med bœri
stod bak og letta på bœri.

Skulde ein rulla højet midttru
eit brot. eller ei brette so
nytt ein "radde" eller
rodde sett. Som for nemt
var den laga av kalslag
eller annan tag og buddi
med store mjuskar og
eller at radde var fylt
so var. øvste delen
smøta ihop med eit tag
gjennom øvste mæiskare.

Me rodde højet eller
sloa grasit ned.

Løypeheng, vart også
nytt frå slakter, oppi
bœri og ned til laena i
dalen eller på flaten
eller segni vart løypeheng
oppfunnen inni Bjussundet.

16907

Det var ein liten gut som
leika seg medan mori sat og
spann. Han knytte ein tråd i
ei jomfru på rocken og feste
denne tråden i fabeln på ein
krok. Han hadde ein liten
krok som han hengde på
tråden oppmidn jomfrua.
Kroken gleis ned til golvet.

Ein av dei som såg dette
fikk ideen til å selja opp
eit tog oppi lida og nytta
dette til transport.

Han selte opp eit langt tog
som dei kalla "lina".

Laga til små bivar av laiv
og hekta dei burt på lina
med ein trekrok som var
festa i bori. Dei kalla dette
å "lina høy, kjør, bokk
og ned".

Seinare fikk dei jarnstreg
istadenfor tog og seinare
jarnkrokar og så del flate
streg-løypestreg som del
trinsak på krokane.

Elder segri var dette i
klyve i Fykseund og
den dag å dag nyttas dei
på denne gaderen nemn
mergi "å lina" høy og
suden stader. Kallar dei
streggen for løypestreg og
å løypa ned høy. Dauti,
bukk o.l.

Siguri Jónfaelde mor mi
Ragna V. Vik f. Skar 1863 - 1946
og Geirmundur O. Klyue 1885 - 1853
Men noko áristal har eg
ikkje høvert nemnt.

Men at "lining" og vidare
til læggestreng og nok
nokre hundrad ái. Det var eg.

Kipa brúka dei til á beira
hög i til sauer og gerdur
nær dei fóra dei á venterum.
Har ikkje selt det úti på
slakhteigar her, men derimot
útmid kysten på Strilalandet.

Trillebora er nyare reidskop frá
etter 1920, til á kópa gras burt til
herjan og til á kópa túrhögbyrar
pá. Dei siste spúrsmál er ikkjendi
for meg.

Ein kópte höget heim på vinter
fære. Var det slakhteigar på heime
bóm som over 400 m frá driftsbyggingu
gane heime, so bygde dei opp ei
út-loda og hadde hög i demur.
Når det kom snjófó, so kópte dei
höget heim på slede.

Fyre 1880 ári bar dei mestparten
av höget inn i loda, og utladna
pá ryggen. Dei la höget på byra-
tag og bar det inn. Som regel
hadde dei herjar på 10 - 12 - 14 gald.
Ein vaksen mann tok ei hús i
byrði.

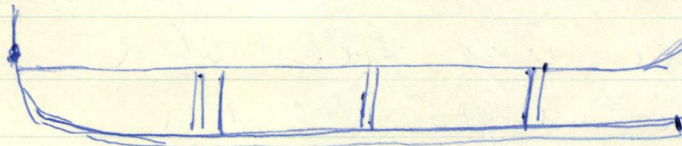
Var del kvinner og halvaksne
barn, so tok dei mindre byrdar
og var 2 om kvar hes.

Dei fyrste hylreidskap kom til
Kvam ikring 1845. Det var ein
tenestgutt som fylgde sokneprest
Brünn gästover til Jurdalen i 1839.
Vokre år etter kom han heimatt
og fekk då laga dei fyrste
Kjerelhyll og Kjeru.

Løysled kom fyrst i bruk etter
at den fyrste agronom kom heimatt
frå Skud Landbrukskule i 1868.

Fyre den tid og like til ikring
1890 brukte dei høysled om
sommaren mæsse slader

Høysleden var laga som ein
vanleg kulkaslede med 2
meiar og sepper og meidoal
Men laga etter sleden gjeve
svalebord som var koggde
opp i bakerenden på sleden slik

Meiane var skodde med askbord
som var påsette med kvernaglar.
Denne høysleden nytta dei om
sommaren når dei koyde på
taokko (tåkko).

Om vinteren brukte dei også
treskodde sledar når det var
lite snø eller ujæmnt fôr.
Kva tid dei tok til å bruke jam-
skodde sledar, veitg utgåe

Hjülselede er ei einhestes
langvogn på hjül utan grundar.
Denne kom i bruk ei tid etter
at Kyrra og Kyrrerhjul kom til kvam
truleg omkring 1850 ari

Darivagnen er ukjend
Om summaren var det berre
treskoning på meiane.
Om vintrene jaruskoning når
det var nok snø.

Fyre 1895-1900 bar dei alltid
kornet inn. Ein karton ein
kornstær på aksli og bar den
inn på låven. Seinare tok dei
til å koya inn kornet. La då
kornstærane på langslu, drog
slaurer utof og støyde den ned
altmed lasset. Hadde 10-11
kornstærar på lasset.

Dei hadde ikkje grundar på korn-
lasset, eller settar på hjülselede.

Det var ikkje noko regel for
å koya på meiane eller med hjülselede.
Gardsvegane var fine slik

Bråk av grundar på vogner til
høykøyring og kornkøyring kom
fyrst i bruk etter 1905, og
på mange bruk fyrst etter
1920 ari.

Fyre den tid lesst dei høyet
på 2 makar:

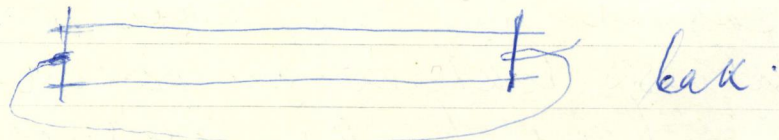
A
Dei satte høyet, dvs laga
det i store fang og la 2 rader
med hø fang langs hjülselede

Dette la dei i fleire høgder imtte
lasset var stort nok.

Dertter ggyrda dei lasset. Brukka
2 ggyrugar, ein på kvar sida av
lasset på laugs.

Tidlegare brukka dei høgtong
med ein ggyrung. Høgtongi la
dei oppå lasset med ein
ggyring festa framme. Den
dag tunder akslungu og
snørde lasset til, nytta
bakkenen av høgtongi som
hovald slik

B

Eller ein la høget på byrdabog
og laga til 3 byrdar.

Dei 3 byrdane lesste dei so
på laugsleden og snørde
lasset til med ein eller to
ggyrugar.

Var det folk nok til å laga
høybyrdar, so var det snart
å lessta dei, slik at inn-
køpingi, gikk svært fort.

Ein kjøpte fülle lass, so
fikk det vera slik det høvde
med siste lasset.

Ein var nøye med å rekke
vel eller lassi og få det
høyet med

Som nemnt för so nytta
ein tidlegare høgtong med

Jyring i enden. Spjærisset.
Byrdafagi var grunnare
enn gjyringun. Hovaedi til
byrdafagi var mindre enn
hovaedi til gjyringun.

Högskakk var líti eller ikkje
brúkt her. Dei sette opp
útblær til á háva hózel
i. Dei var av ymse stærleik
eller som det hét gót.

Höglassi om vinteren skuldu
vera jamnt stöve. Ein rekna
eit gíld vinturlass líkt eit
vinterfaster til ein sau og
8 vinturlass líkt ei kúfoster.

Det var òg brenn brúka ein hest
for högsleden, líkt summar og
vinter. Det var òg ein eller
2 gardar i leygdi som hadde
fóu hestar på brúket.

5

Det var ikkje fellesslåt. Kvar
mann hadde sine slåtter.
Högl om vinteren kóyde ein
heim so snar isen var kóyande
og det kom snö. Dei kóyde höj
baumstúdes.

6

Dei bróyftu ílag. Hús menn
og bónder arbeiðde ílag.
Dei var tidleg oppe på höjkóyring
kl 6. Om lag alle hadde minst
2 hestar, anten leigjehestar og
leigjehóyrer, eller ogso val
det leigjesarbeið.

Som regel var det berre
 plass for eitt lass, a^o lesse på
 same tid. Var det 3 mann
 og 2 hestar, so lesste dei fyrst
 eitt lass. Einn kôyraren tok
 so hesten og kôyde det halve
 vegur heim. Når han kom opp,
 att var andre lasset ferdigt.
 Då tok andre kôyraren sin
 hest og kôyde lass m 2 heem,
 og resten so oppatt halve vegur
 og hanta fyrste lasset som
 var kôyrt halvvegis. Då
 var 3de lasset lesst og dei
 var som regel komne halve
 vegur heim, slik at bæl
 ôyken og alle 3 mennene kom
 heimatt om lag på same
 tid.

Etter at høglasset var avlesst
 og ôyken hadde ferge mat
 og orkka, vart Karame
 ledne inn til middag.
 Under høgkôyring vart
 det ikkje gjort noko mer
 den dagen.

Ellest hadde Karame til
 vanleg kvedsarbeid hule
 venterer. Antar smida,
 dei hallebord og bunta, eller
 dei marka, d^{vs} har me
 kjpper ca 55-60 cm lange av ask
 eller raun. Kvista dei og skar
 av barken. Barken vart
 nytta til hjelpefor for kôr
 og kjppena som vart kalla
 for "sprek" eller dei var

12

skave borken av, varb
 borne kúrki skygja og lagde
 i ser vedalad
 spreki túrka myku svaran
 einn annan með. lífr varb
 dei nylta fyrst var fjorass,
 vedur var oppbreud
 eller stútt með

Vidau kúnde bóndene
 hava anna kúldsarbeid
 t.d. lappa eller völa kógru-
 reidskapan. Arbeida myg
 reidskapan, laga kúljord
 eller agso máklar, dei som
 var sels hendegje.

Mun. som nemur for under
 högkoyringi. da var det
 itúje kúldsarbeid.

Rokabrenno i Pysese

13 januar 1961.

Jakob H. Vik.
 f 1887.

12